

**Jomfruland
nasjonalpark**

Nasjonalparkstyret

Møtedato: 20.01.22

Saksnummer:

Saksbehandler: Morten Johannessen

Dato saksframlegg: 19.01.2022

Sak 2022/8: Samarbeid om forskningsprosjekt i Skagerrak, Kattegat og Oslofjorden

Bakgrunn

De fire marine nasjonalparkene i Oslofjorden og på Agder er invitert til å bidra i et forskningsprosjekt som har som mål (sitat) *å kombinere ulike fagfelt, alt fra genetikk/genomikk til oseanografi, vannkjemi (biogeokjemi) og økosystem-modellering - og ikke minst innhenting av nye data - for sammen å få en økt forståelse av økosystem-skiftene vi ser i dette havområdet. Målet er videre å innhente ny og viktig kunnskap for å bidra til å en enda mer helhetlig og kunnskapsbasert forvaltning av disse viktige havområdene.*

Prosjektet vil bli gjennomført av seks forskningsinstitusjoner i samarbeid: Universitet i Oslo, Norsk miljø- og biovitenskaplige universitet, Universitet i Agder, Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for vannforskning og Meteorologisk institutt. I tillegg vil Kongsberg-gruppen bidra, antakelig med avansert teknologi innenfor bunnkartlegging.

Samarbeidspartene mener *dette er en unik mulighet til å ta ett stort steg i økt forståelse av hvordan menneskeskapte endringer påvirker Skagerrak, Kattegat og Oslofjorden.*

Henvendelsen til nasjonalparkene er sendt av professor Nils Christian Stenseth og forsker Sissel Jentoft ved Universitetet i Oslo på vegne av samarbeidspartene. De blir om kort tid fremmet søknad til Norsk forskningsråd om finansiering.

De ønsker innspill fra nasjonalparkene om følgende forhold:

- Hva er det vi særlig erfarer at vi trenger mer kunnskap om?
- Hvordan kan dere dra nytte av denne nye kunnskapen?
- Hvordan kan samarbeidspartene bidra til å knytte forskning og forvaltning nærmere hverandre, slik at forskningen kan bli anvendt i forvaltningen?

De ønsker god dialog med nasjonalparkene gjennom prosjektperioden - slik at parkene kan få nytte av denne nye kunnskapen så tidlig som mulig. De trenger innspill på hva vi ser på som utfordringer - slik at de kan bidra inn med riktig og god kunnskap (tette hull).

Det er ønskelig med dialog (felles møter) i løpet av prosjektperioden - (sitat) *ut over enkelte dialogmøter, er det ikke mye tid som nasjonalparkene trenger å avse for å være med. Det er særlig nå i starten at de ønsker seg litt innspill i utarbeidelsen av prosjektet (men mye kan også gjøres her i etterkant hvis prosjektet blir finansiert).*

Forvalters vurdering

Av annet bredere anlagt forskningsarbeid i vårt område (ut over instituttens egne aktiviteter), er det gjennomført et prosjekt i ytre Oslofjord - Frisk Oslofjord, se <https://friskoslofjord.no/>. Det arbeides med å videreføre Frisk Oslofjord. Kragerø kommune har sagt ja til å være samarbeidspart i fase 2 og Jomfruland nasjonalpark vil inngå i prosjektet hvis det settes i gang.

Styret har ved flere anledninger pekt på behovet for økt forståelse av økosystemskiftene og hvordan menneskeskapte endringer påvirker i havområdet, med sikte på en mer kunnskapsbasert forvaltning.

I forvaltningsplanen er det et forvaltningsmål å bidra til at kunnskapen om storskala endringer i havmiljøet blir bedre. Tiltakene som beskrives er:

- Ta initiativ overfor nasjonale myndigheter med sikte på at nødvendig overvåking og forskning blir gjennomført, spesielt når det gjelder fjordtorsk og virkninger av klimautviklingen. Etablerte rutiner for innmelding av forskningsbehov skal følges.
- Samordne bevaringsmålene med de andre norske nasjonalparkene ved Skagerrakkysten.
- Samarbeide med de andre nasjonalparkene om å peke på forskningsbehov.

Forvalters vurdering er at initiativet fra de seks forskningsinstitusjonene kan være et stort skritt framover i å forstå økosystemskiftene, hvordan menneskeskapte endringer påvirker havområdet og gi grunnlag for bedre forvaltning. Jomfruland nasjonalpark bør derfor ønske prosjektet velkommen og medvirke i planlegging og gjennomføring av prosjektet. Slik forvalter oppfatter henvendelsen, er det ikke forventet ressursbruk fra nasjonalparken ut over medvirkning i prosessen.

I henvendelsen er det bedt om innspill på:

Hva er det vi særlig erfarer at vi trenger mer kunnskap om?

Med strømsystemene og organismer som forflytter seg, er havområdene «koplet sammen» økologisk og problemstillingene er mye av det samme i og utenfor nasjonalparkene. Det er derfor mer generelle forhold som er aktuelle:

Det er ikke bunntråling innenfor grensene til Jomfruland nasjonalpark, da parken ligger grunnere enn øvre trålgrense, men en skal ikke se bort fra at tråling på dypere vann utenfor parken har betydning i nasjonalparken. I det seinere har det vært en del oppslag om bunntrålingens betydning for produksjonsevne og artsmangfold, samt trålingens betydning for å frigjøre CO₂ fra bunnsedimentene. Det bør gjøres nærmere undersøkelser av biologiske virkninger av trålingen og et kvalifisert skjønn av hva reduksjon eller bortfall av tråling vil bety for produksjonsevne og mangfold.

Torsken – både kyst/fjordtorsk og Nordsjøtorsk har hatt svært svake bestander i en årrekke i hele Oslofjordområdet. Det er flere forklaringsmodeller. Det som er noe uklart, er i hvilken grad forvaltningen av viktig byttefisk i Skagerrak og Nordsjøen, slik som brisling og sild, påvirker bestandene av bunnfisk (og pelagisk fisk). Basert på tilstrekkelig kunnskap om bestandene av brisling og sild og deres betydning som byttefisk for annen fisk, bør forvaltningspraksis evalueres. Det kan nevnes at styret for Jomfruland nasjonalpark har påklaget kvote på brisling i Oslofjorden i 2022, begrunnet med bestemmelsene i naturmangfoldloven om krav til kunnskap og føre-var praksis.

I mange beskyttede vik og bukter i Oslofjordområdet blir tang, tare og ålegrasenger overgrodd av trådalger og/eller ned-slammet, med den følge at de dør og sjøbunnen framstår

som mer eller mindre livløs. Det blir vanligvis forklart med økte tilførsler av næringsalter, herunder nitrogen og økte tilførsler av slam (partikler). Det bør gjøres undersøkelser og kvalifiserte vurderinger av om dette også kan være en konsekvens av utviklingen i næringsnett, med mindre bunnfisk enn tidligere, mindre predasjon av byttedisk som lever på grunt vann og økte bestander av dem (f.eks. leppefisk) som igjen beiter hardere på snegler og krepsdyr som lever på makrovegetasjon og beiter algeovertrekk og er naturlige renovatører. Det bør også gjøres flere forsøk med restaurering av slike «gjengrodde» lokaliteter og en vurdering av om det vil gi varig forbedringer og er praktisk/økonomisk gjennomførbart over større arealer. Det er noen slike lokaliteter i indre del av skjærgården i Telemark, men i liten grad i nasjonalparken som ligger mer eksponert for strøm og bølger.

Hummerfredningsområdene ser ut til å gi positive virkninger, i hvert fall når det gjelder antall hummer og biomasse inne i reservatene. Et viktig formål med reservatene er at stor hummer der skal produsere mye larver som driver med strømmen, bunnskår og derved forsyner områder utenfor reservatet. Det er ønskelig med undersøkelser eller vurderinger om i hvilken grad det er tilfelle med dagens reservater. Hvis det ser ut til at slik spredning skjer, er det ønskelig med en samlet vurdering av behov for ytterligere hummerreservater langs den norske kystlinjen og forslag til hvor de eventuelt bør opprettes.

Hvordan kan dere dra nytte av denne nye kunnskapen?

Alle temaene som er foreslått vil forvaltningsmessig ligge utenfor nasjonalparkens myndighet og ansvar, men parken vil bidra til at de aktuelle forvaltningsmyndighetene iverksetter tiltak hvis resultatene fra prosjektet tilsier at det bør gjøres.

Hvordan kan samarbeidspartene bidra til å knytte forskning og forvaltning nærmere hverandre, slik at forskningen kan bli anvendt i forvaltningen?

Nasjonalparken vil følge og bidra i prosjektet og kan bidra og medvirke i andre relevante sammenhenger.

Innstilling

Styret tror at initiativet fra de seks forskningsinstitusjonene kan bli et stort skritt framover i å forstå økosystemskiftene i havområdene, hvordan menneskeskapt endringer påvirker og gi grunnlag for bedre forvaltning. Nasjonalparken ønsker prosjektet velkommen og vil medvirke i planlegging og gjennomføring.

Når det gjelder innspill til planlegging av prosjektet, viser styret til saksframlegget.

Behandling

Torstein Kiil foreslo følgende tillegg: Nasjonalparkstyret gir sin fulle tilslutning til prosjektet. Et bredt forskningsprosjekt som dette har lenge vært etterspurt. Vi inviterer forskerne underveis til å besøke nasjonalparken og legge fram sine funn.

Bjørn Kristoffer Dolva foreslo følgende tillegg: Styret ønsker å få tilsendt søknaden til Norges forskningsråd når den foreligger, for å bli nærmere kjent med prosjektet. Det arbeides med å etablere et besøkssenter for Jomfruland nasjonalpark og det er ønskelig at forskerne bruker senteret til formidling når det kommer i drift og som base for sitt arbeid i perioder.

Forvalter fikk i oppgave å samordne innstillingen og forslagene.

Vedtak

Styret gir sin fulle tilslutning til prosjektet og vil medvirke i planlegging og gjennomføring. Et bredt forskningsprosjekt som dette har lenge vært etterspurt. Styret tror at initiativet fra de seks forskningsinstitusjonene kan bli et stort skritt framover i å forstå økosystemskiftene i

havområdene, hvordan menneskeskapte endringer påvirker og gi grunnlag for bedre forvaltning. Når det gjelder innspill til planlegging av prosjektet, viser styret til saksframlegget.

Styret ønsker å få tilsendt søknaden til Norges forskningsråd når den foreligger, for å bli nærmere kjent med prosjektplanen.

Forskerne inviteres til å besøke nasjonalparken underveis i arbeidet og legge fram sine funn.

Det arbeides med å etablere et besøkssenter for Jomfruland nasjonalpark og det er ønskelig at forskerne bruker senteret til formidling når det kommer i drift og som base for sitt arbeid i perioder.

Utskrift til

Nils Christian Stenseth og Sissel Jentoft, Universitet i Oslo